

د پروفېسر محمد نواز طائر ادبي خدمات

Literary Services of Prof. Muhammad Nawaz Tair

Dr.Sher Zaman Seemab*

ABSTRACT:

Prof Nawaz Tair is a renowned personality of Pashto Language & Literature his literary services consisted of prose, phrase, research and critic etc. Apart from this he has also contributions in respect of research on manuscripts, poem, independence poetry, hyko, naat ect. Rohi Adab, Tappa Ao Jund and mor like this are called as the foundation of Pashto Language & Literature. He has also role in the field of Pashto Afsana and has translations other language in to Pashto.

His works in this regard can truly be called a mile stone for the researchers and students of Literature especially Pashto Literature.

پروفېسر محمد نواز طائر په کال ۱۹۳۴ء کېنې د جولای په اوله نېټه د ملاکنډ د تانې کلي د عبدالاکبر خان کره زېږېدلې دے۔ لسم جماعت ئې د تانې د هائی سکول نه پاس کړې دے او خوارلسم ئې د اسلامیه کالج پېښور نه کړې دے۔ د کالج په زمانه کېنې د ,,خبیر,, مجلې مدیر پاتې شو دے۔ په کال ۱۹۵۵ء کېنې چې ئې د اسلامیه کالج نه خوارلسم وکړو نو د ایم اے جغرافیه د پاره گورنمنټ کالج لاهور ته لاړو۔ د ایم اے جغرافیه نه پس ئې په کال ۱۹۶۰ء کېنې پښتو انرز وکړو او په کال ۱۹۶۳ء کېنې ئې فارسي او په کال ۱۹۶۴ء کېنې ئې پښتو ایم اے وکړه۔

د کال ۱۹۸۷ء د اکتوبر په میاشت کېنې موصوف ته په پښتو اکېډمی کېنې د جونیئر ریسرچ افسر په عهده ملازمت ترلاسه شو۔ په اوویشتمه جنوري کال ۱۹۸۹ء کېنې هم د مذکورہ ادارې د ډائرېکټر په څوکی وټاکلے شو او په دېرشم جون کال ۱۹۹۵ء د دغه ذمه دارو نه سبکدوش شو۔

طائر صېب د پښتو ژبې او ادب په لړ کېنې ډېر د رانه او د قدر وړ خدمات لري۔ تحقیق تنقید او تخلیق درې واړه مېدانو نه ئې کچ کړې دي چې په دې کېنې

* Junior Research officer, Pashto Academy, University of Peshawar

ددویٰ ځینې اثار د بین الاقوامي معیار گڼ بدلې دي او په نورو ژبو کښې ئې ترجمې شوي دي۔ ددویٰ د روحي متلونو په تالیف باندې د اکسفورډ یونیورسټی یو انگریز طالب علم د پي ایچ ډي سند هم ترلاسه کړے دے او ددویٰ ددغه ادبي خدماتو په لړ کښې دویٰ ته په کال ۲۰۰۳ء کښې د حکومت پاکستان له خوا تمغه حسن کارکردگي ورکړې شوې ده۔

د بناغلي پروفیسر ادبي خدمات د ادبي خلقو او اوسترو ادبي شخصیاتو له خوا وخت په وخت ستائيلې شوي دي او د نوموړي د ادبي خدماتو بڼه په خلاص مټ اعتراف شوه دے او د دویٰ سنجيده اوساهو کوششونو ته د احترام او قدر په سترگه کتلے شوې وي۔

مرحوم ایوب صابر د دویٰ د کار اوزیاری په حقله لیکي

» نواز طائر کی سب سے بڑی خوبی یہ ہے۔ کہ وہ نہ صرف لکھے پڑھے ہیں بلکہ انہوں نے طبیعت موزوں پائی ہے۔ ان کی لگن اس قدر سچی اور شعور اس قدر پختہ ہیں کہ تحقیق کرتے کرتے ٹھوکر نہیں کھاتے۔ اس پر طرہ یہ کہ قدرت نے ان کی فطرت میں تخلیقی صلاحیتیں کوٹ کوٹ بھری ہیں۔ یہی وجہ ہے کہ میدان چاہے نثر کا ہو یا نظم کا وہ ہر خانے میں فٹ بیٹھے ہیں اور ان پر مس فٹ کی تہمت نہیں لگی،^۱

رحیم شاہ رحیم لیکي

» پروفیسر محمد نواز طائر صیب د پښتو ژبې یو نابغه لیکوال لوړ صحافي، نامتو محقق او قادر الکلام شاعر دے۔ ددویٰ د ادبي خدماتو فہرست ډېر اوږد دے۔ د لیک په دواړو میدانونو نظم او نثر کښې ئې یوشان د قلم جادو بیاني خپل سارے نئے لري۔ په شعر کښې غزل او آزاد نظمونه او په نثر کښې ئې په تحقیق، مضمون نویسی، افسانہ، تنقید، سريزو، اداريہ، ترجمہ، تاریخ او تدوین او نورو گڼو موضوعاتو ډېر کار کړے دے۔ په پښتو ژبه کښې د ازادي شاعری په باني کسانو کښې یو دے ہم دے،^۲

طائر صېب د سنجيده فکر شاعر د څنگ چې په نثر ليکونو کې يې يو ژوره سنجيدگي لري داسې ئې شاعري هم د دوى د ساھو شخصيت هنداره ده۔
شېرافضل خان بريکوتي صېب ليکي:

»پروفېسر نواز طائر خان ورکې شاعر يا لېونې فلسفي نه د دې ددوى په کلام کې يې د ژوند د عمومي جريان ټولې ارزوگانې ټول ارمانونه او تصورات راغونډ دي د ځپل چار چاپېره ماحول اباد ليدل غواړي۔ دده فطرت کې يې غريب طبعي د قناعت او استغنا تر حده اخښلې شوې ده،^۳

وړاندې ليکي:

»د طائر صېب د کلام په رڼا کې يې دا وئيل به غېر مناسب نه وي چې دده په افکارو کې يې متصوفانه عناصر موجود دي ولې ددې سره دده په سينه کې يې يو ژوند ډېر او باعمله زړه په ټوپونو د ډېر،^۴

د طائر صېب شاعري يو هر اړخيز تصوير د ډېر علمي انداز کې يې د ژوند کره وړه تودې سرې پېښې او حادثې بيانول د طائر صېب د شعر خاصه ده ولې ددې سره د شعر، فن او فني لوازمات هم پوره په پوره ساتل ددوى په فن د عبور او پختگۍ څرگندونه ده۔ پروفېسر ډاکټر راج ولي شاه خټک ليکي:

»پروفېسر محمد نواز طائر يو صاحب طرز شاعر د ډېر شعر مضمون ئې زيات تر د ژوند د هغه حقيقتونو اظهار د ډېر کوم چې د انساني نفسياتو په ژورو کې يې هم او د شعور په ښکاره سطح هم اوږي رااوړي۔ ولې د ذات ادراک نه لرونکي ئې اکثر په خاطر کې يې نه اوږي۔ په دې کې يې بنيادي صفت د مينې الميه ده۔ طائر صېب د ژوند يوه ژوره تجربه لري۔ هغه ځانې شاعر د ډېر بنائست د هر کيفيت نه خوند اخستر شي۔

جمالياتي مشاهدې ئې ډېره خوره وره ده، جمال کله په فرد کې يې د ډېر او په کائنات کې يې طائر صېب ئې طلب گار هم د ډېر او قدر دان هم ولې د پښتو نولۍ د حيا سخت قانون

طائر صېب د بنائست ستائيلو او اظهار ته يو حياناك انداز
 بخښلې دے - سنجيده فكر او دورند خوئي د هغه اظهار د
 كوڅې او د بازارې ژبې د استعمال نه منع كړې بڼكاري -
 هسې هم هغه يو تنقيدي شعور لرونكې د ژوند عالم دے د
 لفظونو د استعمال په چل پوئې هنرمند فنكار دے،^۵

دا خبره لكه د نمر بڼكاره ده چې پښتو ادب ته ډېر اصناف د نورو ژبونو راغلي
 دي لكه غزل، رباعي، ازاد نظم، معرې نظم، سانس و غيره - داسې هائيكو هم په
 دغه اصنافو كښې شامل ده او طائر صېب هم له بڼه مرغه دې صنف كښې طبع
 آزمائي كړې ده -

گران پروفېسر ډاكټر راج ولي شاه خټك ليكلي چې :

،، كه هر څو هغه د جديديت په هره تقاضه هر جديد صنف ته
 هركلې وئيلې دے او شايد چې له ټولو وړاندې ئې قبول كړې
 دے - خو د هغه سنجيده انداز د شعرو شاعري په ميدان كښې
 د غير ضروري پېلستي نه ژغورلې بڼكاري - پكار خو دا وه چې
 د شاعر په حېث په پښتو كښې د هغه كوم مقام دے په هغې
 كار شوم وے - د روماني شاعري كوم اسلوب چې طائر
 صېب متعارف كړے دے بائيد د هغې تقليد شوم وے خو
 شايد دا د وخت خبره ده چې وخت د هغه تر فكر كله راورسي
 نو د شاعر په حېث به د هغه د مقام تعين په خپله او كړي ،،^۶

د طائر صېب تحقيقي او تنقيد كارونه او كاوشونه هم د وخت محققينو او
 ناقدينو په بڼه ټكوياد كړې دي - او د تحقيق او تنقيد په لړ كښې د دوى دغه
 درانه خدمات ئې د پښتو ژبې او ادب د پاره گټور اوسود مند گڼلي دي -

د روحي ادب په لړ كښې نوميالې محقق پروفېسر پرېشان خټك صېب وائي :

،، بڼاغلې محمد نواز طائر چې په پښتو اكلېمې كښې د تېرو
 نولسو شلو كالو راسې د تحقيق او څېړنې په كار كښې
 لگيادے او پښتو ته ئې ډېره وركړه كړې ده - د ادبي اثارو په
 لړ كښې تړيو حده پورې دا ضرورت د لسو دولسو كالو د سر

خوږې او کران نه پس پوره کرې دے ،،، روھي ادب،،، چې د
 روہ په مناسبت ورتہ دا نوم خوښ کرې شوے دے - په دې
 کتاب کښې د ادبي اثارو په لړ کښې حوالې هم شته او اشارې
 هم - دے کار ته مونږ تحقیق هم وئيلي شو او ترتیب او تکمیل
 هم،،،^۷

پروفیسر محمد نواز طائر گن شمېر تخلیقي، تحقیقي او تنقیدي اثار پښتو
 ادب ته پېرزو کړي دي چې دلته په تفصیل سره رامخې ته کولې شي -

(الف) د طائر صېب اثار:

۱. په عرفان دمحمد: دا نعتیه مجموعہ په کال ۲۰۰۲ء کښې د ملت
 پرتیز لاهور نه چاپ شوې ده او ۷۵ مخونه لري -
۲. خوبونه خپل کلي کښې: دا مجموعہ د هائیکو ده - چې په کال ۲۰۰۱ء
 کښې د ملت پرتیز لاهور نه چاپ شوې ده - ۱۲۸ مخونه لري -
۳. د ژوند سندره: دا یو طویل نظم دے چې په کال ۲۰۰۵ء کښې په
 جدون پریس پېښور کښې چاپ شوے دے - ۱۲۰ مخونه لري -
۴. نالیدے سوات: دا د سوات د بنائسته سیمې رپورٹاژ دے چې
 ۱۹۲۵ء کښې د ماسټر خان گل په منظور عام پریس پېښور کښې
 چاپ شوے دے ۱۹۴ مخونه لري -
۵. په پښتو ادب کښې د ماشومانې سندري او صوتونه: دا د ماشومانو د
 لوبو په وخت د سندرو او صوتونو په حقله یو تحقیقي کاوش دے - چې
 د پښتو اکېډمی له خوا په جدون پریس پېښور کښې په یوسل پنځه
 پنځوس مخونو مشتمل کتاب دے -
۶. پرواز: دا یو طویل ازاد نظم دے - چې د پښتو اکېډمی له خوا په جدون
 پریس کښې چاپ شوے دے - دا مجموعہ په ۹۲ مخونو خوره ده -
۷. روھي ادب: دا شهره آفاق کتاب اول په پښتو ژبه کښې په دوه جلدونو
 کښې د پښتو ادبیاتو تاریخ راغونډ کړے شوے او بیا یو ځای په کال
 ۱۹۸۷ء کښې د پښتو اکېډمی له خوا په جدون پریس کښې چاپ شو -

- ۵۳۸ مخونو باندې مشتمل دا کتاب په اردو کښې هم چاپ شوی دے چې خوا ايډيشنو نه ئې خواره شوې دي۔
۸. روهي متلونه: د متلونو دا صخيم کتاب د پښتو اکېډمۍ له خوا په ۲۷۸ مخونو خور په حمديه پريس کښې چاپ شوی دے۔ دې نه علاوه دا کتاب په اردو پښتو کښې يو ځائے او بيا صرف په اردو کښې په دوؤ جلدونو کښې د اکېډمۍ له خوا خور شوی دے او دې سره د Mr.T.C Edwards سره په شريکه طائر صېب په انگريزي کښې ترجمه کړو چې د پښتو اکېډمۍ له خوا په نظام پريس پېښور کښې په کال ۱۹۸۲ء کښې چاپ شوی دے۔
۹. پښتو اکېډمي ايک علمي اور تحقيقي اداره: د پښتو اکېډمۍ له خوا خور شوی دا کتاب اوؤه څلوېښت مخونه لري۔ د چاپ کال او ځائے پرې نشته۔
۱۰. لرغونے خوب: دا شعري مجموعہ په کال ۱۹۷۷ء کښې په الفلاح پريس پېښور کښې چاپ شوې ده۔ چې ۸۰ مخونه لري۔
۱۱. ادم درځانۍ يوه څېړنه: د پښتو اکېډمۍ له خوا په غني سنز پرتيرز پېښور کښې چاپ شوی دا تحقيقي او تنقيدي اثر ۱۲۳ مخونه لري او د چاپ کال ئې ۱۹۸۱ء دے۔
۱۲. د شعور ډالۍ: دا منظومہ مجموعہ ۱۵۲ مخونه لري او د پښتو اکېډمۍ له خوا په جدون پريس کښې په کال ۱۹۸۱ء کښې چاپ شوې ده۔
۱۳. پښتو زبان و ادب ايک مطالعہ: دا کتاب په کال ۱۹۸۸ء کښې په ۹۲ مخونو خور د پښتو اکېډمۍ له خوا په جدون پريس کښې چاپ شوی دے۔
۱۴. تپه او ژوند: دا کتاب په کال ۱۹۸۰ء کښې د پښتو اکېډمۍ له خوا په غني سنز پرتيرز پېښور کښې چاپ شوی دے۔ چې صخامت ئې تر ۲۸۳ مخونو پورې دے۔

۱۵. سباؤن:- دا کتاب طائر صېب د پريس انفارميشن ډيپارټمنټ د پاره ليکله وو چې اوس ئې نسخه د طائر صېب خپل کتابتون کښې هم نشته
-
۱۶. اولسي قيصی:- دا د بنيادي پښتو د پراجيکت د سلسلې يو کتاب دے چې هم ددغه سلسلې د پاره ليکله شوه او د اکېدمی له خوا خور شوه دے-
۱۷. د سمندر عجائبات:- دا کتاب هم د بنيادي پښتو د سلسلې يوه کرې ده چې د سمندر په حقله جغرافيايي معلومات پکښې راجمع کرې شوي دي- او پښتو اکېدمی چاپ کرے دے-
۱۸. ادب تراش وړمې جلد:- د پروفيسر محمد نواز طائر د ژوند په حقله د هغوی خپله بايوگرافي ده چې په ۲۲۷ مخونو مشتمله د پښتو اکېدمی له خوا په جدون پريس پېښور کښې چاپ شوې ده او د چاپ کال ئې ۲۰۰۲ء دے-
۱۹. ادب تراش دوېم جلد ادب ساز:- د ادب تراش دا دوېمه برخه د محکمه ثقافت خېبر پښتونخوا له خوا په ۵۰۸ مخونو خوره چاپ ده دا دوېمه برخه په کال ۲۰۱۰ء کښې چاپ ده-
۲۰. لنډي گامونه: په قطعانو مشتمله دا مجموعه په جدون پريس کښې په کال ۲۰۰۹ء کښې چاپ شوې ده د مخونو شمېره ئې ۱۹۱ ده-
۲۱. زيرے مازيگر:- دا شعري مجموعه په کال ۲۰۰۷ء کښې په ۲۱۵ مخونو خوره په امين پرتيرز پېښور کښې چاپ شوې ده-
۲۲. وروستې ديدن: دا شعري مجموعه په جدون پريس کښې په کال ۲۰۰۹ء کښې چاپ ده چې په ۲۲۳ مخونو خوره ده-
۲۳. د بوډی ټال:- په منظوم ليکنو مشتمله دا مجموعه هم په جدون پريس کښې په کال ۲۰۱۲ء کښې چاپ شوې ده د مخونو تعداد ئې ۱۳۷ دے
-

۲۴. ابدی سندره: دالکه د پرواز او د ژوند سندره غوندي طویل نظم دے۔
چې عامر پرتینگ پریس کښې چاپ شوے دے۔ د مخونو تعداد ۱۸۰
دے۔

۲۵. تپه او ژوند: دویم جلد د محکمه ثقافت له خوا په کال ۲۰۱۲ء کښې په
۵۲۳ صفحو مشتمل چاپ دے۔

(ب) ترجمه شوي اثار:

۱. د خاتم طائي سفرنامه: دا ترجمه د پښتو اکېډمي له خوا په کال
۱۹۸۹ء کښې په جدون پریس کښې په ۲۷۷ مخونو خوره راغونډه
کړې شوې ده۔ کتاب د ایډوینچراف حاتم طائي نومي انگرېزي کتاب
خخه ترجمه شوې دے۔

۲. بنگالی سندرې: د بنگال د لوائے انقلابي شاعرند رالاسلام د کلام
ترجمه ده چې په کال جنوري ۱۹۶۴ء کښې د پښتو اکېډمي له خوا په
خېبر مېل پریس پېښور کښې چاپ شوې ده۔ ۲۱۲ مخونه لري۔

۳. زمونږ قائد: د ۱۵۳ مخونو دا کتاب هم ۱۴۰۵هـ کښې د پښتو
اکېډمي له خوا خورشوے دے۔

۴. پېغام رسول: د هجره کونسل اسلام اباد د پاره ترجمه کړې شوې او هم
هغوی چاپ کړے دے۔

۵. وینښ شی وینښ شی: د ثاقبه رحیم الدین د کتاب ترجمه چې د اکاډمي
ادبیات له خوا پرنټ استمائل اسلام اباد کښې چاپ شوې ده۔ چې په
۱۴۴ مخونو خوره ده۔

۶. مقدمه شعرو شاعري: د مولانا حالی د اردو ژبې د ورمبني تنقيدي
کتاب مقدمه شعرو شاعري دا ترجمه په اپریل ۱۹۸۱ء کښې په جدون
پریس کښې په ۱۹۲ مخونو خوره د پښتو اکېډمي له خوا چاپ ده۔

۷. مسدس حالی: د مولانا حالی د مشهور مسدس ترجمه ده۔ چې د تتمې
نیمه برخه ئې دوی او نیمه بناغلي مراد شنواري د پښتو اکېډمي د
پاره د مرحوم مولانا عبدالقادر په خواهش ترجمه کړې ده۔

۸. کلام صوفیاء: د پښتو صوفیائی کرامو د کلام د نمونو اردو ترجمې چې د سنډهي، پنجابي او بلوچي صوفیاء د کلام د ځینو نمونو سره په گډه د پاکستان اکېډمي اف لېټرز له خوا په کتابي شکل کښې شائع کړې شوي دي.
۹. د دوستي سفر: د ۲۳۳ مخونو دا ترجمه په ۱۹۹۴ء کښې د اکاډمي ادبيات له خوا طاهر پريس اسلام اباد کښې چاپ شوې ده.
۱۰. د قران پاک ترجمه ئې هم کړې ده چې د جدون پريس له خوا چاپ شوې ده.

(ج) ترتيب شوي اثار:-

۱. صوبه سرحد پر پېلي لساني اور ثقافتي کانفرس: دا کتاب د لساني او ثقافتي کانفرس په مقالو مشتمل دے چې طائر صېب ترتيب کړے دے. اولکه څنگ چې دا سيمينار د اکېډمي له خوا شومو وو دغسې دا کتاب د پښتو اکېډمي له خوا په جدون پريس کښې په کال ۱۹۸۲ء کښې چاپ شومو دے ياده دې وي چې دا کتاب په پښتو کښې هم چاپ دے.
۲. خلاصة الانساب: د طائر صېب ترتيب شومو او هم د فارسي نه ترجمه کړے شومو دا کتاب د دوي د تحقيقي ديباچې سره د اکېډمي له خوا په کال ۱۹۷۳ء کښې چاپ شومو دے دا کتاب د پښتنو د نسب نامو په حقله دے چې د روهيلکنډ رامپور د نواب حافظ رحمت خان روهيله شهيد تاليف دے.
۳. د ادم درخاني مثنوي: د صدرخان خټک دا مثنوي د طائر صېب د حاشيو او تحقيقي ديباچې سره د اکېډمي له خوا په جدون پريس کښې په کال ۱۹۸۹ء کښې چاپ شوې ده.
۴. تواريخ حافظ رحمت خاني: دا تاريخي کتاب د طائر صېب د تحقيقي او تنقيدي ديباچې سره د اکېډمي له خوا په ۱۹۷۱ء کښې په جدون پريس کښې چاپ شومو دے. چې د اصل کتاب مائيکرو فلم د برتښ ميوزيم لندن څخه حاصل کړے شومو دے.

(د) ناچاپ اثار:

- د طائر صېب په ذاتي کتابتون کښې ډېرې قلمي نسخې پرتې دي چې پکښې تخليقي، تحقيقي او تنقيدي اثار شامل دي.
۱. په تپه مصرعه کښې د محاورې استعمال: څېړنه
 ۲. مسافر په سفر تلے: د بهرملکونو د سفر په دوران کښې ليکلي شاعري.
 ۳. جواب ئې راغے ليدي مې نه شې: شاعري
 ۴. يوځلې بيا په دې لار راشه: شاعري
 ۵. گيتانجلي: د رابندر ناتھ ټېگور د مشهور کتاب ترجمه چې هغه ته پرې د ادب نوبل پرائز ورکړے شوے وو.
 ۶. ژوندجانان: هغه ټپې چې د طائر صېب په ډايريانو کښې ليکلي شوي دي په دې ناچاپه مجموعه کښې په حروف تهجي سره راغونډې شوي او ترتيب شوي دي. چې شمېره ئې د څلورنيم زرو پورې ده.
 ۷. شعري مجموعه: دا مجموعه نوم نه لري يو منظوم اثر دے. ۳۲۸ مخونه ئې دي.
 ۸. دا قيصې دا افسانې: د افسانو مجموعه چې پنځلس افسانې پکښې شاملې دي. دا کتاب د چاپ په مرحله کښې دے.
 ۹. دوه ډائري چې د ريتائرمنت نه پس پکښې خطونه، سريزي، مقالې او تقريرضونه ليکلي شوي دي.
 ۱۰. پرواز: دا ناچاپه اثر په درې سوؤ پنځه څلوېښت مخونو خواره واره نظمونه لري. په دې نوم ئې طويل ازاد نظم هم چاپ دے.
 ۱۱. د ۱۹۷۵ء راسې ليکلي نظمونه: دا ډائري نوم نه لري. صرف پرې د ۱۹۷۵ء نه پس ليکلي نظمونه، رقم دے.
 ۱۲. د هندوکش په سردرو کښې: د کافرستان ناچاپه سفرنامه ۱۹۲۴ء کښې ليکلي شوي ده.
 ۱۳. د پښتو اکېډمي تعارف: په دې ناچاپه اثر نوم نشته.
 ۱۴. باغ و بهار: د پښتو اولسي شعري اصناف پکښې شامل دي. چې ډېرې تاريخي چاربيتې پکښې هم شته.

۱۵. د طائر مضامين: دا ټاټپ شوې نسخه ۲۱۲ مخونه لري. او په بڼه پوخ جلد کښې بند ده.
۱۶. بنائسته چترال: د چترال رپورټاژ
۱۷. د ميني استاذ: په پخه جلد بندي کښې ټاټپ شوې يو منشور اثر دے.
۱۸. د پښتو ادبياتو تاريخ: د ددې نوي مخونو منشور د اثر دے.
۱۹. مجموعه غزليات ۱۹۹۲ء
۲۰. مجموعه منظوم: په دې مجموعه کښې غزلي نظمونه او رباعيات شامل دي او د مختلفو کلونو ليکلي شوې کلامونه پکښې شامل دي.
۲۱. منشور مجموعه: دا مجموعه ۱- په کتابونو تبصري - ۲- زمونږ موسيقي - ۳- ډرامه شپږ خانان فهرست لري - نو پرې نشته.
۲۲. نغمه زار: نغمه زار د ۱۹۲۵ء نه پس، نوم لري - شعري مجموعه ده.
۲۳. تمثيلچې: دا وري وري ډرامې چې نامې ئې دادي -
(۱) د لورغم (۲) واسکت (۳) خوشحال خان په روسکپل هال کښې هم قلمي نسخه ده.
۲۴. ورکې جذبې موندې فکرونه: د لوتے سائز ټاټپ شوې نسخه ده
۲۵. يوه ډاټري چې څه برخه ئې د ژوند سندري د نظم ده او نوره خوره وره شاعري ده.
۲۶. خطبات بهاولپور: دا ترجمه شوې اثر دے.
۲۷. تورپټکي: دا کتاب د سوات او ملاکنډ په تېرو حالاتو ليکله شومے دے چې په اردو او انگرېزي کښې هم ليکله شومے دے د چاپ په مرحلو کښې دے.
۲۸. لرغوني فکرونه: د پښتو متل په حواله دا کتاب د پښتو اکېډمي له خوا د چاپ په مرحله کښې دے.
۲۹. نجيب الدوله: د انگرېزي نه ترجمه شومے (اردو، پښتو) دا کتاب هم د چاپ مرحله کښې دے.

حوالې

- ۱ ایوب صابر، پنځلس ورځنۍ نقیب پېښور، ۲۸ فروري ۱۹۷۷ء
- ۲ رحیم شاه رحیم، واؤرینې څوکې، جود پریس پېښور، ۱۹۸۲ء، ص ۳۱
- ۳ پروفیسر محمد نواز طائر، د ژوند سندره، جود پریس پېښور، ۲۰۰۵ء
مخ ۱۴
- ۴ همدغه حواله مخونه ۱۴، ۱۵
- ۵ پروفیسر محمد نواز طائر، خوبونه خپل کلي کښې، ۲۰۰۱ء مخ ۹
- ۶ همدغه حواله مخ ۱۰
- ۷ پروفیسر محمد نواز طائر، روحي ادب، پښتو اکېډمي پېښور یونیورسټي
۱۹۸۲ء دوهم ځل، مخ ۱۲